

โลกวัชชะกับการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุ*

LOKAVAJJA AND BUDDHIST MONKS' SAMANASĀRUPPA DEVELOPMENT

อัญชลี ปิยปัญญาวงศ์*

Anchalee Piyapanyawong

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: anchalee_p@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโน้ตค้นเกี่ยวกับโลกวัชชะในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 2) นำเสนอข้อควรพิจารณาก่อนดำเนินการติเตียนพระภิกษุ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ที่มุ่งเน้นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารในระดับปฐมภูมิ และระดับทุติยภูมิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องโลกวัชชะเป็นสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า โน้ตค้นเกี่ยวกับโลกวัชชะในพระพุทธศาสนาเถรวาท คำว่า “โลกวัชชะ” มีความหมายซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 นัย กล่าวคือ อาบัติที่เป็นโทษทางโลก และการกระทำที่ประชาชนติเตียน โดยความหมายตามนัยแรกพิจารณาจากกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ทางสังคมซึ่งมีการบัญญัติขึ้นอย่างชัดเจนจึงใช้ในการพิจารณาการกระทำของพระภิกษุได้โดยง่าย ในทางตรงข้าม การพิจารณาความหมายตามนัยที่สองกระทำได้ยากเนื่องจากบุคคลแต่ละคนอาจพิจารณาการกระทำหนึ่ง ๆ ของพระภิกษุแตกต่างกันโดยใช้เกณฑ์ของตน หรือกล่าวติเตียนด้วยอคติและเจตนาร้ายต่าง ๆ จึงทำให้คำติเตียนดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงใช้การติเตียนในการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุ และพระองค์ก็ทรงให้ความสำคัญกับการติเตียนของประชาชนด้วย อีกทั้ง การวิจัยนี้ยังพบอีกว่า การติเตียนที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุอย่างแท้จริงนั้นควรประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบดังต่อไปนี้ 1) คำติเตียนนั้นสอดคล้องกับข้อเท็จจริง 2) ผู้ติเตียนมีความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งศีลและอภิสมจารต่าง ๆ ของพระภิกษุเป็นอย่างดี 3) ผู้ติเตียนทราบเกณฑ์พื้นฐานในการพิจารณาสมณสาธูปของพระภิกษุ 4) ผู้ติเตียนมีเจตนาดีและไม่มีอคติต่อพระภิกษุ และ 5) วิธีการติเตียนที่เลือกใช้ต้องไม่ทำให้ตัวผู้ติเตียนเองเกิดบาปโทษ

คำสำคัญ: โลกวัชชะ, การพัฒนา, สมณสาธูป, พระภิกษุ, การติเตียน

Abstract

This research paper aims to: 1) study the concept of Lokavajja in Theravada Buddhism, and 2) present considerations before proceeding to criticize Buddhist monks. This study is Documentary Research. Its main focuses are on collecting and analyzing the data obtained from primary and secondary documents which relate to Lokavajja. The study found that the concept of Lokavajja in Theravada Buddhism, the term “Lokavajja” is composed of 2 implications: Worldly Fault and Action Blamable by the Layman. The former is to consider the laws and social rules that are clearly enacted and thus can be easily used to consider the actions of Buddhist monks.

* Received February 16, 2022; Revised December 7, 2022; Accepted April 29, 2023

On the other hand, the latter can be complicated to be considered. This might be because each person may consider a Buddhist monks' action variously owing to employing his or her own criteria, criticizing them with prejudice and bad volitions. Therefore, those remarks are not truly helpful for the Buddhist monks' *samaṇasāruppa* development. However, in the Buddha era, the Buddha used criticism to improve the Buddhist monks' *samaṇasāruppa* and he had attached great importance to public reproach. In addition, the study also found that a truly useful reprimand for the Buddhist monks' *samaṇasāruppa* development is composed of 5 elements as follows: 1) the censure corresponds to the facts, 2) the blamer has an intensive knowledge of precepts and practical traditions of Buddhist monks, 3) the blamer knows the basic criteria for considering of the Buddhist monks' *samaṇasāruppa*, 4) the blamer has good intentions and does not prejudice towards the Buddhist monks, and 5) the method of censure must not cause the blamer to sin.

Keywords: Lokavajja, Development, *Samaṇasāruppa*, Buddhist monk, Criticism

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ดังเช่นปัจจุบัน การรับรู้ข่าวสารของประชาชนเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในหลากหลายรูปแบบ บุคคลกลุ่มหนึ่งที่ผู้คนในสังคมไทยให้ความสนใจและติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวกันอย่างแพร่หลายก็คือ พระภิกษุ ด้วยเหตุนี้ ประชาชนผู้รับข่าวสารจึงมีโอกาสดูแลร่วมพิจารณาสมณสาธูปของพระภิกษุมากขึ้น และเกิดการวิพากษ์วิจารณ์กันไปต่าง ๆ นานาตามมุมมองของตน การกระทำหนึ่ง ๆ ของพระภิกษุที่ตกเป็นข่าวอาชญากรรมทั้งผู้วิจารณ์ในเชิงสรรเสริญและในเชิงติเตียน ทั้งนี้ จากการศึกษาพระวินัยปิฎกทำให้พบว่าสิกขาบทจำนวนหนึ่งที่พระพุทธรเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเกิดจากคำติเตียนของชาวบ้านที่มีต่อพระภิกษุในยุคนั้น ซึ่งเหตุผลประการหนึ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบททั้งหลายขึ้นก็เพื่อให้พระภิกษุดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับชาวบ้านได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและประชาชนโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม จากการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับพระภิกษุตลอดหลายปีที่ผ่านมา พบว่ามีหลายกรณีที่ผู้วิจารณ์เห็นว่าพระภิกษุกระทำการที่ไม่เหมาะสมก็มักจะอ้างคำว่า “โลกวัชชะ” เพื่อเรียกร้องให้พระภิกษุเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่ผู้วิจารณ์เห็นสมควร จนบางครั้งถึงขั้นเรียกร้องให้พระภิกษุลาสิกขาบทจากความเป็นพระกันเลยทีเดียว จึงดูเหมือนว่า “โลกวัชชะ” เป็นเกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมเกณฑ์หนึ่งที่มีต่อการกระทำของพระภิกษุ แต่จากการสังเกตผู้คนในสังคมมักใช้คำว่า “โลกวัชชะ” ในความหมายที่ต่างกัน อาทิเช่น กิเลส ประโลงเชิง ได้กล่าวว่า ภาษาวัดว่า “โลกวัชชะ” แปลว่า “โลกติเตียน” (กิเลส ประโลงเชิง, 2564) ในขณะที่ เจษฎา บัวบาล คิดว่าความหมายของ “โลกวัชชะ” ถูกบิดเบือนให้กลายเป็น “พฤติกรรมที่ชาวโลกติเตียน” แต่แท้จริงแล้วโลกวัชชะ เป็นโทษหรือความผิดที่มีลักษณะเป็นสากล (common sin) ซึ่งทุกคนยอมรับหรือตกลงร่วมกัน (เจษฎา บัวบาล, 2560) เป็นต้น จึงทำให้เกิดความคลุมเครือว่าแท้จริงแล้วคำดังกล่าวมีความหมายว่าอย่างไร

นอกจากนี้ ในสังคมไทยยังมีการวิพากษ์วิจารณ์การกระทำหนึ่ง ๆ ของพระภิกษุในทิศทางที่ตรงข้ามกัน กล่าวคือ ผู้วิจารณ์บางกลุ่มที่รู้สึกไม่พอใจก็จะกล่าวติเตียนการกระทำนั้น ในขณะที่ผู้วิจารณ์อีกกลุ่มหนึ่งกลับเห็นว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดีงามและต้องการให้พระภิกษุเหล่านั้นดำรงไว้ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวต่อไป ตัวอย่างเช่น กรณีของพระอาจารย์แจ้ (พระตะวัน อธิธัมมโชโต) ซึ่งมีชื่อเสียงมาจากการสัณยัตเพื่อเสริมสิริมงคลให้แก่ญาติโยม ด้วยเหตุนี้จึงมีพุทธศาสนิกชนจำนวนหนึ่งต่างพากันชื่นชมและศรัทธา ในขณะที่พุทธศาสนิกชนอีกจำนวนหนึ่งกลับพากันติเตียนเพราะเห็นว่าเป็นการละเมิดพระวินัย และไม่ใช่วิถีของสงฆ์ เช่น ไพรัช วรรณบุตร อดีตพระนักเทศน์ชื่อดังได้กล่าวว่า พระภิกษุควรมุ่งศึกษาเรียนรู้พระศาสนาธรรม และไม่ควรบูชาสิ่งอื่น

นอกเหนือไปจากพระรัตนตรัย (Nation Online, 2565) ซึ่งปรากฏการณ์นี้อาจทำให้ทั้งพระภิกษุและประชาชนโดยทั่วไปเกิดความสับสนได้ว่าพระภิกษุควรปฏิบัติตนตามความเห็นของฝ่ายใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันซึ่งไม่มีพระพุทธเจ้าเป็นผู้พิจารณาตัดสินความถูกต้องเหมาะสมของการกระทำต่าง ๆ ของพระภิกษุเหมือนในสมัยพุทธกาล ด้วยเหตุนี้ จึงอาจทำให้สังคมเกิดคำถามได้ว่าถ้าบุคคลต้องการวิพากษ์วิจารณ์พระภิกษุ โดยเฉพาะการวิจารณ์ในเชิงติเตียนนั้น บุคคลควรพิจารณาสิ่งใดบ้างจึงจะทำให้การติเตียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุอย่างแท้จริง

ดังนั้น จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาโลกวัชชะกับการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุ เพื่อต้องการศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับโลกวัชชะให้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งนำเสนอข้อควรพิจารณาก่อนดำเนินการติเตียนพระภิกษุเพื่อเป็นพื้นฐานในการพิจารณาสมณสาธูปของพระภิกษุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับโลกวัชชะในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อนำเสนอข้อควรพิจารณาก่อนดำเนินการติเตียนพระภิกษุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่มุ่งเน้นการรวบรวมและวิเคราะห์เอกสารในระดับปฐมภูมิ เช่น พระไตรปิฎก และเอกสารในระดับทุติยภูมิต่าง ๆ รวมถึงการสืบค้นทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยพิจารณาจากความน่าเชื่อถือของผู้เขียนและแหล่งตีพิมพ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับในเชิงวิชาการและมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องโลกวัชชะเป็นสำคัญ

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาโมทัศน์เกี่ยวกับโลกวัชชะในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท คำว่า “โลกวัชชะ” มีความหมายซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 นัย กล่าวคือ 1) อาบัติที่เป็นโทษทางโลก และ 2) การกระทำที่ประชาชนติเตียน โดยอาบัติที่เป็นโทษทางโลกนั้นจะพิจารณาจากกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ทางสังคมที่พระภิกษุไปพำนักอยู่เป็นสำคัญ ดังนั้น ถ้าพระภิกษุกระทำความผิดกฎหมายหรือกฎระเบียบข้อใด ๆ ย่อมได้รับโทษเช่นเดียวกับประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งกฎดังกล่าวมักมีการบัญญัติขึ้นอย่างชัดเจนจึงง่ายต่อการนำไปใช้พิจารณาการกระทำของพระภิกษุในฐานะเป็นบุคคล ๆ หนึ่งในสังคม ส่วนการพิจารณา “โลกวัชชะ” ตามความหมายนัยที่สองนั้นอาจกระทำได้ยากเนื่องจากบุคคลแต่ละคนอาจพิจารณาการกระทำหนึ่ง ๆ ของพระภิกษุแตกต่างกันโดยใช้เกณฑ์ของตน หรือกล่าวติเตียนด้วยอคติและเจตนาร้ายต่าง ๆ จึงทำให้คำติเตียนดังกล่าวไม่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุอย่างแท้จริง

2. นำเสนอข้อควรพิจารณาก่อนดำเนินการติเตียนพระภิกษุ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพระไตรปิฎกพบว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้การติเตียนในการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุในสมัยพุทธกาล และพระองค์ยังทรงสนับสนุนให้เกิดการติเตียนกันในหมู่พระภิกษุ ตลอดจนทรงให้ความสำคัญกับการติเตียนของประชาชนที่มีต่อการกระทำต่าง ๆ ของพระภิกษุอีกด้วย อันเป็นไปเพื่อการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โดยจะเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทจำนวนหนึ่งจากคำติเตียนของประชาชน นอกจากนี้ การติเตียนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุอย่างแท้จริงนั้นควรประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ กล่าวคือ 1) คำติเตียนนั้นสอดคล้องกับข้อเท็จจริง 2) ผู้ติเตียนมีความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งศีลและอภิสมจารต่าง ๆ ของพระภิกษุเป็นอย่างดี 3) ผู้ติเตียนทราบเกณฑ์พื้นฐานในการพิจารณาสมณสาธูปของพระภิกษุ 4) ผู้ติเตียนมีเจตนาดีและไม่มียุติต่อพระภิกษุ และ 5) วิธีการติเตียนที่เลือกใช้ต้องไม่ทำให้ตัวผู้ติเตียนเองเกิดบาปโทษ

อภิปรายผล

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับโลกวัชชะในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผลจากการศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับโลกวัชชะในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น คำว่า “โลกวัชชะ” มีความหมายซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 นัย กล่าวคือ 1) อาบัติที่เป็นโทษทางโลก และ 2) การกระทำที่ประชาชนติเตียน โดยอาบัติที่เป็นโทษทางโลกนั้นจะพิจารณาจากกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ทางสังคมที่พระภิกษุไปพำนักอยู่เป็นสำคัญ ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า พระภิกษุพึงสำรวมระวังตนเองมิให้เกิดโทษทั้งสองประเภท กล่าวคือ 1) ปณณตติวัชชะ แปลว่า อาบัติที่เป็นโทษทางพระบัญญัติ คือ คนสามัญทำเข้าไม่ถึงเป็นความผิด แต่เป็นความผิดเฉพาะแก่ภิกษุ โดยฐานละเมิดพระบัญญัติ เช่น ฉันทอาหารในเวลาวิกาล ขุดดิน ใช้จีวรที่ไม่ได้พินทุ และนั่งนอนบนเตียงตั้งที่ไม่ได้ตรงเท้าให้แน่น เป็นต้น และ 2) โลกวัชชะ แปลว่า อาบัติที่เป็นโทษทางโลก คือ คนสามัญที่มีใช้ภิกษุทำเข้าก็เป็นความผิดความเสียหาย เช่น โจรกรรม ชำนาญุชย์ ประทุษร้ายทางกาย และประทุษร้ายทางวาจา เป็นต้น บางทีว่าเป็นข้อเสียหายที่ชาวโลกเขาติเตียน ถือว่าไม่เหมาะสมกับสมณะ เช่น ดื่มสุรา เป็นต้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559) จึงทำให้เห็นว่า ถึงแม้พระภิกษุจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ออกจากเรือนแล้ว แต่ความเป็นบุคคล ๆ หนึ่งในสังคมก็ยังคงอยู่ จึงทำให้พระภิกษุจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ของสังคมเช่นเดียวกับประชาชนคนอื่น ๆ อีกทั้งพระภิกษุยังต้องสำรวมระวังการแสดงออกต่าง ๆ ของตนมิให้เป็นที่ติฉินนินทาของประชาชนโดยทั่วไปด้วย เมื่อวิเคราะห์จากรากศัพท์โดยทองย้อย แสงสินชัย จะพบว่า คำว่า “โลกวัชชะ” (อ่านว่า โล-กะ-วัด-ชะ) มาจากภาษาบาลีว่า “โลกวัชช” ซึ่งประกอบด้วยคำว่า “โลก” หมายถึง สังคม หมู่ชน ชุมชน และคำว่า “วัชช” แปลว่า สิ่งอันบัณฑิตพึงละหรือต้องละ หมายถึง ข้อควรเว้น ความผิด บาป (ทองย้อย แสงสินชัย, 2560) ดังนั้น จึงอาจแปลเอาความได้ว่า การกระทำของพระภิกษุที่ผู้คนในสังคมเห็นว่าผิดหรือไม่เหมาะสมแก่สมณะ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ปรากฏใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ที่ว่า “โลกวัชชะ” หมายถึง โทษทางโลก อาบัติที่เป็นโทษทางโลก ข้อเสียหายที่ชาวโลกติเตียนว่าไม่เหมาะสมกับสมณะ คือ สิ่งที่ภิกษุหรือคนทั่วไปที่ไม่ใช่ภิกษุทำ ก็เป็นความผิดความเสียหายเหมือนกัน เช่น ทำโจรกรรม ชำนาญุชย์ ทะเลาะวิวาท (สำนักงานราชบัณฑิต, 2556) ด้วยเหตุนี้ ความหมายของคำว่า “โลกวัชชะ” จึงสามารถแบ่งออกเป็น 2 นัย กล่าวคือ 1. อาบัติที่เป็นโทษทางโลก และ 2. การกระทำที่ประชาชนติเตียน ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

การพิจารณาโลกวัชชะตามความหมายนัยที่ 1 : อาบัติที่เป็นโทษทางโลก

พระมหาบุญโฮม ปริบุญณสีโล (ไชยฤทธิ์) กล่าวว่า สำหรับพระภิกษุในพระพุทธศาสนา “โทษ” อันเกิดจากละเมิดพระวินัยนั้น เรียกว่า อาบัติ ซึ่งมี 7 อย่าง ได้แก่ (1) ปาราชิก (2) สังฆาทิเสส (3) อกุศลัจฉัย (4) ปาจิตตีย์ (5) ปาฏิเทสนียะ (6) ทุกกฏ และ (7) ทุพสาสิต (พระมหาบุญโฮม ปริบุญณสีโล (ไชยฤทธิ์), 2559) ส่วนโทษของการกระทำผิดกฎหมายบ้านเมืองของประเทศไทยนั้น ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้กำหนดโทษไว้ 5 อย่าง คือ (1) ประหารชีวิต (2) จำคุก (3) กักขัง (4) ปรับ (5) ริบทรัพย์สิน (สถาบันนิติธรรมาลัย, 2565) และคณาจารย์โรงพยาบาลเสียมะเขิง กล่าวว่า ถ้าพระภิกษุกระทำสิ่งใด ๆ ที่เป็นการละเมิดพระวินัย แต่มิได้ผิดกฎหมายบ้านเมือง พระภิกษุรูปนั้นก็จะถูกลงโทษตามพระบทบัญญัติแห่งพระวินัย เช่น ถ้าพระภิกษุเสพเมถุนธรรม ซึ่งเป็นอาบัติหนัก คือ ปาราชิก ก็จะถูกลงโทษคือให้ลาสิกขาหรือออกจากเพศบรรพชิตไปโดยไม่สามารถกลับมาบวชได้อีก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการลงโทษแบบอื่น ๆ อีกตามแต่ความหนักเบาของความผิดเพราะสภาพบังคับพระวินัยเมื่อภิกษุต้องอาบัติมีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ 1) ขาดจากความเป็นพระภิกษุเป็นโทษอย่างหนักเปรียบเหมือนต้องประหารชีวิต 2) อยู่ปริวาสกรรม เป็นการลงโทษตน 3) ประจานต่อหน้าภิกษุรูปอื่น สำหรับสิกขาบทที่เรียกว่าพระวินัยนั้น แบ่งออกเป็นมูลบัญญัติหากมีการแก้ไขในภายหลังเรียกว่าอนุบัญญัติไม่มีผลย้อนแก่ภิกษุต้นบัญญัติ คือ พระภิกษุที่เป็นต้นเหตุให้บัญญัติพระวินัย เหมือนกฎหมายก็ไม่มีผลย้อนหลังในทางเป็นโทษแก่ผู้กระทำผิด

(คณาจารย์โรงพิมพ์เลียงเชียง, 2550) แต่ถ้าพระภิกษุกระทำสิ่งที่ผิดกฎหมายบ้านเมือง แม้จะเป็นการกระทำที่ผิดพระวินัยหรือไม่ก็ตาม พระภิกษุรูปนั้นก็ต้องรับโทษทางกฎหมายเช่นเดียวกับประชาชนโดยทั่วไป ตัวอย่างเช่น ถ้าพระภิกษุลงมือฆ่าผู้อื่น นอกจากจะต้องลาสิกขาแล้ว พระภิกษุรูปนั้นยังจะต้องโทษจำคุกหรือต้องโทษประหารชีวิตตามกฎหมายกำหนด เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการกระทำความผิดดังกล่าว

ดังนั้น ถ้าพระภิกษุไปพำนักอยู่ที่ประเทศใด หรือเมืองใดก็ตาม ย่อมต้องศึกษากฎหมายหรือกฎระเบียบทางสังคมของที่นั้นให้ชัดเจนเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้คนในสังคมนั้น อันนำมาซึ่งความเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและประชาชนโดยทั่วไป นั่นเอง อย่างไรก็ตาม การพิจารณาการกระทำของพระภิกษุโดยใช้เกณฑ์ที่ได้จากพระวินัย และกฎหมายบ้านเมืองนั้นอาจกระทำได้ไม่ยากนักเพราะมีปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน แต่การพิจารณาโทษทางโลกที่เป็นการกระทำที่ประชาชนติเตียนนั้นอาจทำได้ยากกว่าเนื่องจากประชาชนแต่ละคนอาจมีเกณฑ์ที่ใช้ต่างกัน ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

การพิจารณาโลกวัชชะตามความหมายนัยที่ 2 : การกระทำที่ประชาชนติเตียน

ความหมายของโลกวัชชะตามนัยที่ 2 นี้ เป็นความหมายที่นักคิดและนักการศาสนาจำนวนหนึ่งไม่ยอมรับ ด้วยเหตุผลบางประการ อาทิเช่น พระมหาบุญโฮม ปรีบุญณสีโล (ไชยฤทธิ์) ซึ่งกล่าวว่า “โลกวัชชะ มิได้แปลว่า “โลกติเตียน” เหมือนที่ใคร ๆ แปลกันมั่ว (แปลภาษาบาลีโดยไม่มีความรู้ภาษาบาลี และแปลไม่ยึดหลักภาษา) ขณะเดียวกัน หากเราศึกษาพระพุทธานุญาตอย่างเข้าใจแล้ว พระพุทธเจ้าทรงมอบให้พระสงฆ์เป็นใหญ่ ให้พระสงฆ์ปกครองกันเอง เมื่อใครทำผิดพระสงฆ์ท่านก็จะจัดการกันเองตามพระธรรมวินัย... พระพุทธเจ้ามิได้ทรงอนุญาตให้อุบาสก อุบาสิกาติเตียน คำว่า นิินทา หรือใส่ความพระสงฆ์เลยแม้แต่น้อย ดังที่หลาย ๆ คนเข้าใจ และถ้าใครขึ้นทำเช่นนั้น “กรรม” ย่อมเกิดแก่คนนั้นเอง” (พระมหาบุญโฮม ปรีบุญณสีโล (ไชยฤทธิ์), 2559) ซึ่งคำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงเหตุผล 2 ประการ กล่าวคือ 1) ความหมายที่ว่า “โลกติเตียน” หรือ “ชาวโลกติเตียน” นั้นไม่สอดคล้องกับความหมายที่ได้จากรากศัพท์ภาษาบาลีของคำว่า “โลกวัชชะ” และ 2) พระพุทธเจ้ามิได้ทรงอนุญาตให้อุบาสก อุบาสิกา ติเตียน คำว่า นิินทา หรือใส่ความพระภิกษุ ผู้เขียนเห็นด้วยกับเหตุผลทั้งสองข้อข้างต้นบางส่วน กล่าวคือ การแปลคำว่า “โลกวัชชะ” จารากศัพท์ภาษาบาลีนั้น ผู้เขียนเห็นด้วยที่แปลว่า “โทษทางโลก” ดังกล่าวข้างต้น แต่ทั้งนี้ โทษทางโลกอาจมีได้หมายถึงโทษทางกฎหมายหรือกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น เพราะการลงโทษทางสังคมนั้นมีได้หลายรูปแบบ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการถูกตำหนิติเตียนถือเป็นการลงโทษทางสังคมนูปแบบหนึ่ง เช่น คุณครูตำหนิติเตียนเด็กนักเรียนที่ขโมยของเพื่อน หรือ ประชาชนตำหนิการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาล เป็นต้น สำหรับในกรณีที่พระภิกษุถูกประชาชนตำหนิติเตียนยิ่งเป็นสิ่งที่พึงตระหนักมากกว่ากรณีที่ประชาชนตำหนิกันเอง เนื่องจากพระภิกษุดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยปัจจัยสี่ที่ประชาชนนำมาถวาย ถ้าพระภิกษุประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่สมณเพศแล้ว ประชาชนย่อมรู้สึกไม่ศรัทธาเลื่อมใส และทำให้พวกเขาไม่ยอมเข้าวัดทำบุญเพื่อถวายปัจจัยสี่หรือฟัฒธรรมใด ๆ อีก ซึ่งเป็นการปิดโอกาสในการสร้างบุญกุศลและเข้าถึงความพ้นทุกข์ในอีกทางหนึ่ง ซึ่งพระพุทธเจ้ามักทรงเน้นย้ำอยู่เสมอก่อนบัญญัติสิกขาบทแต่ละข้อ ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ปรากฏข้อความว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ 10 ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ 1 เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ 1 เพื่อชมบุคคลผู้เกื้อยาก 1 เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 1 เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต 1 เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส 1 เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว 1 เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม 1 เพื่อถือตามพระวินัย 1 ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงยกลสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้” (วิมหา. 1/20/393) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่าความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่พระภิกษุพึงตระหนักถึงก่อนลงมือกระทำสิ่งใด ๆ

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาบาลีจำนวนมากก็ยังกล่าวว่าการตีความของประชาชนถือเป็นความหมายหนึ่งของคำว่า “โลกวัชชะ” อาทิเช่น พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9) ได้อธิบายความหมายของคำว่า “โลกวัชชะ” ว่าเป็น โทษทางโลก, ความผิดทางโลก, สิ่งที่น่าเกลียด... การกระทำบางอย่าง แม้ไม่เป็นความผิดตามพระวินัย แต่ก็ยังเป็นโลกวัชชะคือถูกชาวโลกตำหนิเอาได้ เช่น สุบบุรีในที่สาธารณะ ส่งเสียงดังในที่ชุมชน ไม่เอื้อเฟื้อแก่สตรีและเด็ก (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9), 2551) ซึ่งจะเห็นได้ว่าความหมายเหล่านี้ครอบคลุมโทษทางโลกทั้งที่เป็นกฎหมายบ้านเมือง และกฎระเบียบทางสังคมต่าง ๆ ตลอดจนคำตำหนิตีความของประชาชนด้วย

สำหรับเหตุผลข้อที่ 2 ของพระมหาบุญโถม ปริบุญณสีโล (ไชยฤทธิ์) นั้น ผู้เขียนเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การด่าว่า นินทา หรือใส่ความพระภิกษุเป็นสิ่งที่สมควรกระทำ หรือแม้แต่ประชาชนจะกระทำต่อประชาชนด้วยกันเองก็เป็นสิ่งที่สมควรกระทำเช่นกัน เนื่องจากการกระทำเหล่านี้มักเกิดจากความมั่งร้ายและความโกรธ อีกทั้งยังอาจมีได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงอีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดบาปโทษต่อตัวผู้กระทำเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ถูกใส่ร้ายหรือด่าทอเป็นพระอริยบุคคล ดังเช่นตัวอย่างหนึ่งในสมัยพุทธกาล ซึ่งพบข้อความในพระไตรปิฎก ความว่ากรณีของนางจิญจมาณวิกา ซึ่งสร้างทำเป็นตั้งคร่ำเพื่อกล่าวหาและต่อว่าพระพุทธเจ้าว่าพระองค์ทรงทำให้นางตั้งคร่ำและไม่แสดงความรับผิดชอบใด ๆ ซึ่งทำให้ทั้งนักบวชและประชาชนในสมัยนั้นเสื่อมความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธเจ้าเป็นอันมาก จนกระทั่งวันหนึ่งความจริงเปิดเผยออกมาว่าสิ่งที่นางจิญจมาณวิกากล่าวมานั้นมิได้เป็นความจริงแต่อย่างใด ทำให้นางได้รับผลของกรรมอย่างรวดเร็วโดยถูกธรณีสูบลงนรกเวณีในที่สุด (ขุ.ธ. 42/145/256-258) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) ด้วยเหตุนี้ ประชาชนทั้งหลายจึงพึงระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งเวลาเกิดความไม่พอใจในการกระทำใด ๆ ของพระภิกษุเพราะโดยปกติแล้วปุถุชนโดยทั่วไปจะไม่สามารถล่วงรู้ได้ว่าพระภิกษุรูปใดเป็นพระอริยบุคคลหรือไม่ เพราะโดยหลักการแล้วผู้ที่มิระดับจิตที่สูงกว่าหรือละเอียดกว่าเท่านั้นจึงจะสามารถล่วงรู้จิตของผู้ที่มีระดับจิตที่ต่ำกว่าหรือละเอียดน้อยกว่าตนได้ ดังที่พระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายไว้ในคัมภีร์อรรถกถาสัมปสาทนียสูตร ความว่า “ในบรรดาชนเหล่านั้น ปุถุชนที่ได้เจโตปริยญาณ ย่อมรู้จิตของปุถุชนเท่านั้น หากรู้จิตของพระอริยะทั้งหลายได้ไม่ แม้ในพระอริยะทั้งหลาย พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรคเบื้องต่ำ ย่อมไม่รู้จิตของพระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรคเบื้องสูงได้ ส่วนพระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรคเบื้องสูง ย่อมรู้จิตของพระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในมรรคเบื้องต่ำได้” (ที.ปา.อ. 15/91/231-232) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534)

อย่างไรก็ตาม สำหรับ “การตีความ” นั้น ผู้เขียนเห็นว่าอาจเป็นการแสดงออกที่แตกต่างจากการด่าว่า นินทา และใส่ความดังกล่าวข้างต้นอยู่บ้าง ดังจะเห็นได้จากในหลายกรณีพระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าการตีความเป็นสิ่งที่พึงกระทำ และพระองค์เองก็ทรงกล่าวติเตียนพระภิกษุที่กระทำตนไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนที่พระองค์จะบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ พระองค์จะทรงตีความพระภิกษุที่กระทำผิดเพื่อเป็นการขัดเกลากษณะพระภิกษุเหล่านั้นให้ประพฤติตนเหมาะสมกับเพศบรรพชิตมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง พระองค์ยังทรงกล่าวแก่พระภิกษุเสมอ ๆ ว่าพึงกระทำการต่างอย่างระมัดระวังเพื่อมิให้ “วิญญูชนติเตียน” ดังที่พระองค์ทรงตรัสไว้ซึ่งปรากฏข้อความในพระไตรปิฎก ความว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย คนพาลผู้ประกอบด้วยธรรม 4 ประการ เป็นผู้ไม่ฉลาด เป็นอัสสัมชัญ ย่อมบริหารตนให้ถูกขจัด ถูกทำลาย เป็นผู้มีโทษ วิญญูชนติเตียน และย่อมประสบกรรมมิใช่บุญเป็นอันมาก ธรรม 4 ประการเป็นไฉน คือ กายทุจริต 1 วจีทุจริต 1 มโนทุจริต 1 ความเป็นคนอกตัญญูอกตเวที 1” (อง.จตุกก. 35/223/574) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำติเตียนของผู้ที่รู้ผิดชอบชั่วดี (วิญญูชน) เป็นสิ่งที่มีคุณค่า และพระภิกษุควรน้อมนำมาพิจารณาเพื่อพัฒนาสมณสาธของตนเองให้ถูกต้องดียิ่งขึ้น ดังนั้น คุณค่าของการ ตีความจึงขึ้นอยู่กับความรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่วของผู้ตีความเป็นสำคัญ จึงมีนัยว่าไม่ใช่ทุกคำติเตียนจะมีคุณค่ามากพอให้ผู้ถูกตีความพึงใจให้ความใส่ใจ

ยิ่งไปกว่านั้น พระองค์ยังทรงสนับสนุนการติเตียนในบางบริบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ติเตียนเป็นบัณฑิต และสิ่งที่ติเตียนนั้นถูกต้อง พระพุทธเจ้าให้ถือว่าผู้ติเตียนดังกล่าวเป็นผู้ชี้ชุมทรัพย์ ดังพระบาลีที่ปรากฏใน พระไตรปิฎก ความว่า นิธินว ปวตตาริ ยํ ปสาเส วชชทสสินํ นิคคยหาที เมธาวิ ตาทีสํ ปณฺธิตํ ภช ตาทีสํ เสโย โหติ น ปาปิโย. (พินฺหาณบัณฑิตผู้ กล่าวสอน ชี้อภัย พุทฺธมฺมํ วั มีปัญญากว้างขวาง เหมือนชีบอก ชุมทรัพย์ให้ พินฺคบบัณฑิตเช่นนั้น เมื่อคบบัณฑิตเช่นนั้น ก็มีแต่ดี ไม่เสียเลย ดังนี้) (อง.เอก.อ. 32/149/499) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) ตัวอย่างเช่น ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก พระองค์ทรงตรัสไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิทธิวิหาริกผู้ประพฤติชอบ อุปัชฌายะไม่พึงประณาม รูปใดประณามต้องอาบัติทุกกฏ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง สิทธิวิหาริกผู้ประพฤติมิชอบ อุปัชฌายะจะไม่ประณามไม่ได้ รูปใดไม่ประณามต้องอาบัติทุกกฏ” (วิ.ม. 6/84/162) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) ตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการตำหนิติเตียนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบุคคลที่มีหน้าที่ดูแลผู้อื่น ถ้าผู้อยู่ในความดูแลประพฤตินั้นไม่เหมาะสม ผู้ดูแลก็ควรติเตียนและตักเตือนเพื่อให้ผู้อยู่ในความดูแลรู้ผิดชอบชั่วดีและปรับปรุงการแสดงออกของตนเองให้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าผู้อยู่ในความดูแลมิได้กระทำความผิดแต่อย่างใด ผู้ดูแลก็ไม่ควรตำหนิติเตียน ซึ่งแสดงนัยว่าผู้ดูแลจะต้องมีความรู้อย่างชัดเจนว่าอะไรคือพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม ถ้าเป็นพระอุปัชฌาย์ก็ควรมีความรู้เกี่ยวกับพระวินัยเป็นอย่างดีจึงจะช่วยขัดเกลาพระภิกษุในความดูแลของตนให้ประพฤตินั้นถูกต้องตามพระวินัยได้ ดังนั้น การมีความรู้ว่าจะไรผิดชอบชั่วดีเป็นปัจจัยสำคัญที่บุคคลควรมีก่อนดำเนินการติเตียนผู้อื่น นอกจากนี้ คำกล่าวของพระพุทธเจ้ายังแสดงนัยว่าผู้ที่มีหน้าที่ดูแลผู้อื่นควรดำรงตนเป็นกลาง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง หรือ ไม่มีอคติกับผู้ถูกดูแลแต่ละคน จึงจะทำให้การตำหนิติเตียนหรือการตักเตือนใด ๆ เป็นไปด้วยความโปร่งใสและยุติธรรม และนำมาซึ่งการปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมของผู้ถูกตำหนิติเตียนได้อย่างแท้จริง

2. ข้อควรพิจารณาก่อนดำเนินการติเตียนพระภิกษุ

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้ายังทรงนำคำตำหนิติเตียนของประชาชนมาพิจารณาเพื่อบัญญัติสิกขาบทเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น เรื่องพระปิลินทวัจฉเถระ ซึ่งท่านเป็นภิกษุรูปหนึ่งที่มีชื่อเสียงเพราะ ท่านสามารถแสดงอิทธิปาฏิหาริย์จนพระราชาและชาวบ้านต่างพากันเลื่อมใส จึงมักถวายเภสัช 5 แต่ท่านเป็นจำนวนมาก อันได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย ซึ่งท่านก็มักจะแบ่งปันแก่เพื่อนภิกษุรูปอื่นๆ ด้วย เมื่อภิกษุทั้งหลายได้รับมาก็ต่างพากันสะสมไว้ในยามและที่พำนักของตนเป็นระยะเวลานานจนบางครั้งเกิดการเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็น ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงจึงต่างพากันติเตียนว่าโฉนภิกษุทั้งหลายจึงพอใจในความมกมากเช่นนี้ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องดังกล่าวจึงทรงติเตียนภิกษุเหล่านั้นและทรงบัญญัติสิกขาบท ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก ความว่า “อนึ่ง มีเภสัชอันควรลิมของภิกษุผู้อาพาธ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย ภิกษุรับประเคนของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้ 7 วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์” (วิ.ม. 3/140/1030-1032) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับการตำหนิติเตียนของชาวบ้าน เช่นเดียวกับคำติเตียนของพระภิกษุด้วยกัน โดยเฉพาะถ้าการติเตียนนั้นตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น มิใช่เป็นการใส่ร้ายป้ายสี อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณธรรมาของพระภิกษุ คำตำหนิติเตียนเหล่านั้นย่อมมีคุณค่ามากพอที่จะให้พระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นมาให้พระภิกษุทั้งหลายถือปฏิบัติโดยทั่วกัน อย่างไรก็ตาม คำตำหนิติเตียนในบางกรณีนั้นพระพุทธเจ้าก็ได้ทรงนำมาบัญญัติเป็นสิกขาบทแต่อย่างใด อาทิเช่น กรณีที่พระภิกษุจำนวนมากพากันติเตียนการพูดจาของพระปิลินทวัจฉะ ซึ่งมักจะเรียกพระภิกษุรูปอื่นๆว่า “คนถ่อย” เป็นนิจ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงตรัสกับพระภิกษุทั้งหลายซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก ความว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่ายกโทษวัจณภิกษุเลย วัจณภิกษุยอมไม่มุ่งโทษ เรียกภิกษุทั้งหลายด้วยวาตะว่าคนถ่อย วัจณภิกษุเกิดในตระกูลพราหมณ์ 500 ชาตินโดยไม่เจือปนเลย วาตะว่าคนถ่อยนั้นวัจณภิกษุประพฤตินาน เพราะฉะนั้น วัจณภิกษุ

นี้จึงร้องเรียกภิกษุทั้งหลายด้วยวาจาว่าคนถ้อย” (ขุ.อุ. 44/78/331) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) ซึ่งในครั้งนั้น พระพุทธเจ้าจึงมิได้ทรงติเตียนพระปิลินทวัจฉะแต่อย่างใด แต่กลับตรัสกับพระภิกษุทั้งหลายให้เข้าใจสาเหตุของการแสดงออกอันไม่เหมาะสมของพระปิลินทวัจฉะว่าเกิดจากสัญญาเดิมจากชาติก่อน ๆ ที่ติดตัวมา ดังนั้น การเรียกผู้อื่นว่า “คนถ้อย” นั้น จึงมิได้เกิดจากจิตใจที่เป็นอกุศลหรือรู้สึกดูถูกดูแคลนผู้อื่นแต่อย่างใด ซึ่งมีนัยว่าการกระทำใดที่มีได้เกิดจากจิตที่เป็นอกุศลหรืออิทธิพลของกิเลส แม้อาจจะดูไม่เหมาะสมกับสมณเพศบ้างก็เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้ายอมรับได้ จึงมิได้ทรงติเตียนดังตัวอย่างของพระปิลินทวัจฉะดังกล่าวซึ่งต่างจากการสะสมอาหารของพระภิกษุดังตัวอย่างข้างต้นที่เกิดจากความโลภหรือความมักมากอันเป็นกิเลสซึ่งพระภิกษุควรกำจัดหรือขัดเกลาให้เบาบางลง พระองค์จึงทรงติเตียนและบัญญัติสิกขาบทขึ้น นั่นเอง

ดังนั้น จึงอาจพอสรุปได้ว่าการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและพระภิกษุก็ควรนำไปพิจารณา ถ้าเห็นว่าคำติเตียนใดถูกต้องตามความเป็นจริงและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณสาธูปของตนเองให้ดูน่าเลื่อมใสมากขึ้นก็ควรน้อมนำเอามาเป็นพื้นฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติต่อไป แต่หากคำติเตียนใดเกิดจากความไม่รู้หรือความเข้าใจผิดของประชาชน พระภิกษุก็ควรให้ความรู้ความกระจ่างแก่พวกเขาเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าประชาชนบางคนดำเนินชีวิตพระภิกษุว่าไม่เมตตาเพราะไม่ยอมดูดวงหรือไม่ช่วยหาฤกษ์ยามยามดีให้ พระภิกษุก็ควรชี้แจงให้เขาทราบว่ากระทำดังกล่าวนั้นมิใช่สิ่งที่ถูกต้องตามพระวินัยหรือเป็นการกระทำที่ผิดศีล และอาจจะสอนธรรมะแก่เขาด้วยการทำความเข้าใจว่าเราสามารถกระทำได้ทุกเวลา ไม่เกี่ยวกับการโคจรของดวงดาวหรือฤกษ์ยามยามดีใด ๆ เป็นต้น สำหรับในมุมมองของผู้ติเตียนเองก็ต้องมีข้อควรพิจารณาก่อนดำเนินการดำเนินชีวิตพระภิกษุด้วยเช่นกัน ดังจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

จากตัวอย่างการติเตียนพระภิกษุในสมัยพุทธกาลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการติเตียนของประชาชนในหลาย ๆ ครั้งก็เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าคำติเตียนครั้งนั้นตรงตามข้อเท็จจริงและนำไปสู่การกำจัดขัดเกลากิเลสของพระภิกษุให้ลดลง แต่จากการสังเกตผู้คนในสังคมไทยยุคปัจจุบันมักติเตียนพระภิกษุโดยปราศจากการตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่น เมื่อได้ดูข่าวหรือโพสต์ต่าง ๆ เกี่ยวกับพระภิกษุแล้วตนรู้สึกไม่พอใจก็มักจะร่วมวิพากษ์วิจารณ์โดยทันที ยิ่งไปกว่านั้น บางคนก็ใช้ถ้อยคำที่แสดงความไม่เคารพหรือใช้ถ้อยคำหยาบคายร่วมด้วย ซึ่งเป็นการสร้างบาปโทษให้แก่ตนเองเป็นอันมาก นอกจากนี้ ในหลาย ๆ กรณีที่พระภิกษุกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ รับอุปการะสัตว์จรจัด หรือ แสดงความคิดเห็นทางการเมือง ประชาชนก็จะเข้ามาวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในเชิงชื่นชมและเชิงติเตียนกันอย่างแพร่หลาย จนบางครั้งประชาชนที่เห็นต่างก็เข้ามาโต้เถียงกันเองอย่างรุนแรง อันนำมาซึ่งการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของผู้คนในสังคม และทำให้ทั้งพระภิกษุและประชาชนโดยทั่วไปเกิดความสับสนว่าการกระทำดังกล่าวของพระภิกษุเป็นสิ่งที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ ในที่สุดการถกเถียงเหล่านี้ก็ไม่นำไปสู่ข้อสรุปที่ชัดเจนและไม่ทำให้พระภิกษุเกิดการพัฒนาสมณสาธูปของตนเองแต่อย่างใด

ผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่ประชาชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันนั้น สาเหตุหนึ่งอาจเกิดจากการที่ประชาชนแต่ละคนมีความรู้เกี่ยวกับพระวินัยของพระภิกษุในระดับที่แตกต่างกันจึงทำให้เกิดการวินิจฉัยและตัดสินความถูกต้องของการกระทำต่าง ๆ ของพระภิกษุในแต่ละกรณีแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การที่พระภิกษุบางรูปในสังคมไทยมีชื่อเสียงมาจากการดูดวงแม่น และมีคาถาอาคม ผู้คนมากมายจึงต่างพากันไปจ้องคิวเพื่อดูดวง ไม่ว่าจะเป็นดารานักกร้อง ตลอดจนบุคคลผู้มีชื่อเสียงในด้านต่าง ๆ ซึ่งประชาชนจำนวนมากต่างมองว่าพระภิกษุรูปนั้นช่างเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยความสามารถและความเมตตากรุณา จึงพากันเลื่อมใสศรัทธาเป็นอันมาก ในขณะที่ประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับพระวินัยกลับมองว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดพระวินัยเพราะเป็นเดรัจฉานวิชา ในทางกลับกันประชาชนบางกลุ่มมักมองว่าพระภิกษุรับกิจนิมนต์ไปฉันเพลในผับนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเพราะผับเป็นทอโคจร ในขณะที่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความรู้เกี่ยวกับพระวินัยและเข้าใจคำว่าอโคจรอย่างชัดเจนกลับมองว่าเป็นเรื่อง

ที่พระภิกษุสามารถกระทำได้ เนื่องจากพระภิกษุรับนิมนต์เพื่อไปฉันเพล มิได้ไปเที่ยวผับแล้วดื่มสุราหรือดูการแสดง วาปหวิเหมือนที่คฤหัสถ์ทั่วไปกระทำกัน อีกทั้งในบางกรณีที่พระภิกษุเพียงแค่ดื่มสุราซึ่งเป็นความผิดหุโทษทาง พระวินัย แต่ชาวบ้านกลับรวมตัวกันเพื่อกดดันให้พระภิกษุรูปนั้นลาสิกขาประหนึ่งว่าเป็นการกระทำความผิด ร้ายแรงถึงขั้นปาราชิก (Jitrarut P., 2565) เป็นต้น

นอกจากนี้ ในสังคมไทยยังมีตัวอย่างอีกเป็นจำนวนมากที่ทำให้เห็นว่าประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับพระ วินัยจึงพากันเลื่อมใสศรัทธาพระภิกษุที่ประพฤติปฏิบัติตนไม่สอดคล้องกับพระวินัย อาทิเช่น บอกใบ้ให้ห่วย สะเดาะเคราะห์ต่อชะตา และประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งประชาชนจำนวนมากต่างเห็น ว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองจึงไม่ทำการติเตียนพระภิกษุเหล่านั้น ในขณะที่พระภิกษุที่กระทำการต่าง ๆ ดังกล่าวก็มัก อ้างเหตุผลว่าอยากช่วยเหลือญาติโยมให้หลุดพ้นจากความทุกข์กายทุกข์ใจต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนเรื่อง ความเมตตาการุณา อีกทั้งการกระทำการต่าง ๆ เหล่านั้นยังทำให้วัดเป็นที่รู้จักและเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนในวง กว้าง อันเป็นเหตุให้ประชาชนเข้าวัดทำบุญกันมากขึ้น ดังนั้น เมื่อทั้งพระทั้งโยมสมประโยชน์กันเช่นที่กล่าวมา ใน สังคมไทยจึงเต็มไปด้วยวัดที่มีลักษณะเช่นนี้ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้เขียนเล็งเห็นว่าถ้าผู้คนที่มีความรู้เกี่ยวกับพระวินัยยังคงปล่อยให้พระภิกษุกระทำการที่ขัดต่อพระวินัย ประกอบกับปล่อยให้ประชาชนยอมรับ นับถือพระภิกษุที่ละเมิดพระวินัยเหล่านี้ต่อไป ยาวนานจนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นมาท่ามกลางปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจ เข้าใจผิดว่าการกระทำที่ผิดพระวินัยเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติที่ยอมรับได้หรือเป็นสิ่งดีงาม โอกาสที่พวกเขาจะเข้าใจ และเข้าถึงแก่นของพระพุทธศาสนาจะยิ่งริบหรี่ลงไป และอาจนำมาซึ่งความเสื่อมถอยในเรื่องคุณธรรมตามมา

สำหรับเหตุผลที่พระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัยกล่าวอ้างมาข้างต้นนั้น ผู้เขียนสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ 1) ต้องการช่วยเหลือญาติโยมด้วยความเมตตา และ 2) ต้องการให้ประชาชนเข้ามาทำบุญที่วัด ซึ่ง ผู้เขียนเห็นด้วยในระดับหนึ่งกับเหตุผลดังกล่าว เพราะการช่วยเหลือญาติโยมด้วยความเมตตาถือเป็นเจตนาที่ดี แต่ ถ้าวิธีการดังกล่าวทำให้ตัวพระภิกษุเองต้องอาบัติหรือศีลมัวหมองก็ควรเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาแก้ไข อาทิเช่น กรณีที่พระภิกษุกลุ่มหนึ่งลงมือทำอาหารเพื่อนำไปแจกผู้คนที่ประสบภัยน้ำท่วม เมื่อมีผู้โพสต์คลิปตอนพระภิกษุ ทำอาหารลงไปในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ประชาชนจำนวนมากต่างพากันมากอดดูใจและชื่นชมการกระทำของ พระภิกษุกลุ่มนั้นเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ประชาชนบางส่วนตั้งคำถามว่าการกระทำดังกล่าวเหมาะสมกับ บรรพชิตหรือไม่ บ้างก็ติเตียนว่าไม่เหมาะสมเพราะละเมิดพระวินัย เนื่องจากพระภิกษุไม่ควรประกอบอาหารเองไม่ ว่าจะกระทำเพื่อตัวเองหรือเพื่อแจกผู้อื่นก็ตาม ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยว่าควรติเตียนพระภิกษุเหล่านั้น เนื่องจาก ประชาชนเพียงแต่ประสบภัยน้ำท่วม มิได้เจ็บป่วยสาหัสหรือพิการแต่อย่างใด ดังนั้น พวกเขาสามารถส่งตัวแทนมา ประกอบอาหารเองได้ โดยทางวัดอาจเพียงแค่อนุญาตให้พวกเขาใช้วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และวัตถุดิบที่มีอยู่ในวัด เท่านั้น ถ้าพระภิกษุตัดสินใจกระทำเช่นดังกล่าวมานี้ พระภิกษุเองก็ต้องกระทำผิดพระวินัยโดยไม่จำเป็น และ ประชาชนก็มีอาหารยังชีพได้ นั่นเอง ซึ่งต่างจากในกรณีที่พระภิกษุพบเจอผู้หญิงคนหนึ่งกำลังจมน้ำ ซึ่งในขณะนั้น ไม่มีใครพอจะช่วยเหลือได้เลย พระภิกษุจึงจำเป็นต้องว่ายน้ำไปช่วยชีวิตผู้หญิงคนนั้น ถึงแม้การถูกเนื้อต้องตัวผู้หญิงจะ เป็นการกระทำที่ผิดพระวินัย แต่ประชาชนที่ทราบเหตุผลความจำเป็นเร่งด่วนของสถานการณ์ดังกล่าวย่อมมี แนวโน้มที่จะไม่ติเตียนการกระทำของพระภิกษุรูปนั้น

ส่วนเหตุผลประการที่ 2) ดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้เขียนเห็นด้วยว่าการกระทำผิดพระวินัยเหล่านั้นอาจถือเป็น อุบายอย่างหนึ่งให้ประชาชนอยากเข้าวัดกันมากขึ้นได้ อีกทั้งเมื่อพิจารณาในเชิงสังคมศาสตร์แล้ว วัดก็เป็นองค์กร หนึ่งเช่นเดียวกับองค์กรทางสังคมอื่น ๆ ที่มีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ การหารายได้เข้าวัดจึงเป็น ภารกิจ สำคัญประการหนึ่ง แต่เมื่อประชาชนเข้ามาถึงวัดแล้ว พระภิกษุก็ควรให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับแก่นแท้ของ พระพุทธศาสนาแก่พวกเขาด้วย หรืออย่างน้อยก็สอนหลักคุณธรรมต่าง ๆ ของคฤหัสถ์ควบคู่กันไป ตัวอย่างเช่น ถ้า ญาติโยมมาวัดเพื่อขอเลขเด็ด พระภิกษุก็ควรปฏิเสธที่จะให้ และให้ความรู้แก่พวกเขาเกี่ยวกับพระวินัยที่เกี่ยวข้อง

กับการบอกใบ้ให้หวย ประกอบกับบอกข้อดีและข้อเสียของการเล่นหวยหรือเล่นการพนันประเภทต่าง ๆ ให้ประชาชนได้ทราบ ตลอดจนสอนพวกเขาเกี่ยวกับหลักหัวใจเศรษฐี (ทฤษฎีธัมมิกัตถะ) ซึ่งเป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขสำเร็จอย่างยั่งยืนในชาติปัจจุบัน เป็นต้น ผู้เขียนเชื่อว่าประชาชนจำนวนหนึ่งที่ทราบว่พระภิกษุจะต้องอาบัติถ้าบอกเลขเด็ดแก่พวกเขาอาจจะรู้สึกละอายใจและไม่มาขออีก ประกอบกับการได้ฟังธรรมในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว พวกเขาอาจจะเลิกเล่นหวยและหันมาตั้งใจทำมาหากินมากยิ่งขึ้นก็เป็นได้ ถึงแม้ว่าอาจมีประชาชนบางส่วนรู้สึกไม่พอใจที่ถูกปฏิเสธและอาจติเตียนว่พระภิกษุไม่เมตตาต่อพวกเขา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่เป็นคำติเตียนที่ไม่มีคุณค่าแต่อย่างใด เนื่องจากพระภิกษุไม่จำเป็นต้องทำทุกอย่างให้ประชาชนพึงพอใจตราบดีที่ยังคงประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามพระวินัย เพราะการตามใจหรือเอาใจญาติโยมในทางที่ผิดก็ถือเป็นการประจบญาติโยมรูปแบบหนึ่งที่พระภิกษุพึงละเว้นตามบทบัญญัติแห่งพระวินัย นั่นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่การที่ประชาชนขาดความรู้หรือมีความรู้ที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวพระวินัยนั้นทำให้คำติชมหรือวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ มีคุณค่าลดลงหรือไม่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุอย่างแท้จริง และอาจนำมาซึ่งบาปโทษแก่ตัวผู้ติชมเองด้วย ทั้งนี้ ในความเป็นจริงก็มีเรื่องง่ายที่ประชาชนโดยทั่วไปจะเข้าใจหรือจดจำศีลและอภิสมจารต่าง ๆ ของพระภิกษุได้ทั้งหมดเพราะมีเป็นจำนวนมาก แต่จากการศึกษาจากพระวินัยปิฎก พบว่ ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะทรงบัญญัติสิกขาบทต่าง ๆ พระองค์ทรงตรัสข้อความหนึ่งเสมอ นั่นคือ “ตรัสโทษแห่งการเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความก่าจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอนนกปรียาย” (วิ.มหา. 1/20/393) (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534) จึงอาจกล่าวได้ว่าข้อความดังกล่าวนี้เป็นเกณฑ์พื้นฐานที่พระองค์ทรงใช้พิจารณาการกระทำต่าง ๆ ของพระภิกษุ หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่ พระภิกษุที่มีสมณสาธูปควรจะเป็นผู้ที่เลี้ยงง่าย บำรุงง่าย มักน้อย สันโดษ ไม่สะสม และปรารภความเพียร นอกจากนี้พระภิกษุยังควรมุ่งก่าจัดและขัดเกลาภิเลสของตน และประพฤติตนให้น่าเลื่อมใสอีกด้วย

จากเกณฑ์พื้นฐานในการพิจารณาสมณสาธูปทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่านอกจากเกณฑ์เหล่านี้จะมีจำนวนไม่มากและง่ายต่อการจดจำแล้ว เกณฑ์ดังกล่าวยังสามารถนำมาใช้ในการพิจารณาการกระทำต่าง ๆ ของพระภิกษุที่แปลกใหม่หรือไม่มีปรากฏในพระวินัยได้อีกด้วย เช่น การที่พระภิกษุช่วยญาติโยมโฆษณาขายสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าพระภิกษุรูปนั้นเป็นผู้มีชื่อเสียงอยู่ก่อนแล้วจะเป็นการกระตุ้นยอดขายสินค้าเหล่านั้นได้ หรือว่การที่พระภิกษุบางรูปตื่นเช้าทุกวันเพื่อมาช่วยแม่ค้าคนหนึ่งเปิดร้านขายอาหารดังที่ตกเป็นข่าวเมื่อไม่นานมานี้ ถ้าพิจารณาแบบผิวเผินจะดูเหมือนว่พระภิกษุเหล่านี้เป็นผู้มีน้ำใจเพราะไปช่วยเหลือทุกข์สั ทำมาหากิน แต่เมื่อพิจารณาด้วยเกณฑ์พื้นฐานดังกล่าวแล้วอาจจะดูไม่เหมาะสม เนื่องจกเป็นการคลุกคลีกับญาติโยมในลักษณะที่ไม่เกื้อกูลต่อการขัดเกลาภิเลสหรือการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ดังที่ สุจินต์ บริหารวนเขตต์ ได้กล่าวไว้ว่ พระภิกษุคือผู้ที่ออกจากเรือนแล้ว การช่วยเหลือญาติโยมหรือสังคมย่อมต่างจากคฤหัสถ์ และเป็นการช่วยเหลือที่ประเสริฐกว่าคฤหัสถ์ นั่นคือ ศึกษาธรรมะให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และเมื่อเข้าใจแล้วก็ช่วยแสดงธรรมแก่ผู้คนในสังคมให้เข้าใจตามอย่างถูกต้อง (สุจินต์ บริหารวนเขตต์, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับที่พระพุทธเจ้าตรัสตอบพระมหาปาละตอนมาขอบวช ซึ่งปรากฏในพระสูตรตันตปิฎกความว่ “ภิกษุ ธุระมี 2 อย่างคือ คณธุระ กับ วิปัสสนาธุระ เท่านั้น... ธุระนี้ คือ การเรียนนิกายหนึ่งก็ดี สองนิกายก็ดี จบพุทธวจนะ คือพระไตรปิฎกก็ดี ตามสมควรแก่ปัญญาของตนแล้วทรงไว้ กล่าวบอกพุทธวจนะนั้น ชื่อว่คณธุระ ส่วนการเริ่มตั้งความสันและความเสื่อมไว้ในอัฐภาพ ยังวิปัสสนาให้เจริญ ด้วยอำนาจแห่งการติดต่อกแล้ว ถือเอาพระอรหัตของภิกษุผู้มีความประพฤติแคล่วคล่อง ยินดียิ่งแล้ว ในเสนาสนะอันสงัด ชื่อว่วิปัสสนาธุระ” (ขุ.ธ. 40/1/15) (มหาม

กุฎราชวิทยาลัย, 2534) ยิ่งถ้าพระภิกษุเหล่านั้นกระทำให้ไปเพราะต้องการลาสิกขาการก็จะเข้าข่ายของการเป็นผู้มักมากตามเกณฑ์พื้นฐานขาดัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมแก่สมณเพศ นั่นเอง

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะประชาชนจะติเตียนการกระทำใด ๆ ขอพระภิกษุจำเป็นต้องพิจารณาหลายสิ่งหลายอย่าง โดยเริ่มจากการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาให้แน่ใจเสียก่อนว่าเป็นข่าวจริง มิใช่เป็นข่าวลวง (Fake news) ต่อมาก็พิจารณาความรู้ความเข้าใจของตัวเองที่เกี่ยวข้องกับพระวินัยและเกณฑ์พื้นฐานที่จะนำมาพิจารณาตัดสินความถูกต้องเหมาะสมของการกระทำนั้น ๆ ทั้งนี้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้ต้องการติเตียนควรพิจารณาก็คือ เจตนาที่แท้จริงของตัวเองในการที่จะติเตียนพระภิกษุ เช่น ถ้าพิจารณาใจของตัวเองแล้วพบว่าตัวเรามีเจตนาดี คือ อยากให้พระภิกษุรูปนั้นมีสมณสาธูปงามมากยิ่งขึ้น เราก็ควรจะดำเนินการติเตียนตามที่ได้ตั้งใจไว้ แต่ถ้าพิจารณาแล้วพบว่าตัวเรามีเจตนาร้าย เช่น อยากทำลายชื่อเสียงของพระภิกษุรูปนั้นหรือพบว่าตนเองมีอคติกับพระภิกษุรูปนั้นอยู่ก่อนแล้ว เราก็ควรงดเว้นการดำเนินคดีติเตียนครั้งนั้นเสีย เพราะเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าถ้าบุคคลกระทำการใด ๆ ด้วยเจตนาไม่ดีหรือมีอคติเป็นพื้นฐานย่อมเกิดบาปโทษแก่ตัวของเขาเอง อีกทั้ง อกุศลจิตเหล่านี้จะนำมาซึ่งการแสดงออกที่ก้าวร้าวรุนแรงได้ง่ายอีกด้วย

สำหรับขั้นตอนการติเตียนนั้น บุคคลก็ควรพิจารณาว่าจะเลือกวิธีการในการดำเนินคดีติเตียนพระภิกษุอย่างไรจึงจะเป็นการ “ดีเพื่อก่อ” และไม่ทำให้เกิดบาปโทษแก่ตนเอง เช่น บางคนอาจจะเลือกดำเนินคดีติเตียนพระภิกษุเป็นการส่วนตัวและใช้ถ้อยคำที่สุภาพ ซึ่งต่างจากอีกหลายคนที่มีมักพบเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่เลือกติเตียนพระภิกษุโดยใช้วิธีการโพสต์รูปหรือเรื่องราวการกระทำผิดของพระภิกษุรูปนั้น ๆ เพื่อให้ผู้พบเห็นได้ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมติเตียนด้วย ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าวิธีการโพสต์ดังกล่าวนี้มักจะส่งผลเสียมากกว่าผลดีทั้งต่อพระภิกษุรูปนั้นและวงการสงฆ์โดยรวม กล่าวคือ พระภิกษุรูปที่ถูกติเตียนนั้นอาจไม่ได้รับรู้เกี่ยวกับโพสต์ดังกล่าว จึงไม่มีการปรับปรุงพัฒนาความประพฤติของตนเอง หรือพระภิกษุรูปนั้นอาจรับรู้โพสต์ดังกล่าวแล้วเกิดความรู้สึกไม่พอใจต่อผู้โพสต์เพราะทำให้ตนเองเสื่อมเสียชื่อเสียง อันอาจจะนำมาซึ่งความขัดแย้งรุนแรงตามมาระหว่างพระภิกษุและประชาชน หรือ ระหว่างประชาชนด้วยกันเองที่มีความเห็นต่าง ดังมีปรากฏให้เห็นอยู่เนืองนิจในข่าวสารบ้านเมืองของประเทศเรา นอกจากนี้ การติเตียน หรือ วิพากษ์วิจารณ์บางครั้งอาจมาพร้อมกับการใช้ถ้อยคำหยาบคาย รุนแรง ซึ่งทำให้คำติเตียนเหล่านั้นดูด้อยคุณค่าลงไปเพราะนอกจากจะไม่นำไปสู่การพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุแล้ว ยังก่อให้เกิดบาปโทษต่อตัวผู้ติเตียนเองอีกด้วย ผู้เขียนจึงเห็นว่าไม่เฉพาะการติเตียนพระภิกษุเท่านั้น การติเตียนประชาชนด้วยกันเองก็ควรเป็นไปอย่างระมัดระวังรอบคอบเช่นเดียวกันจึงจะเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้ติเตียนเองและผู้ที่ถูกติเตียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) มโนทัศน์เกี่ยวกับโลกวัชชะในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น คำว่า “โลกวัชชะ” มีความหมายซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 นัย กล่าวคือ 1) อาบัติที่เป็นโทษทางโลก และ 2) การกระทำที่ประชาชนติเตียน โดยอาบัติที่เป็นโทษทางโลกนั้นจะพิจารณาจากกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ทางสังคมที่พระภิกษุไปพำนักอยู่เป็นสำคัญ ในการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุนั้น โลกวัชชะถือเป็นปัจจัยสำคัญมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน โดยความหมายนัยที่ 1 ของคำว่า “โลกวัชชะ” คือ อาบัติที่เป็นโทษทางโลก ซึ่งพิจารณาโทษจากกฎหมายบ้านเมืองและกฎระเบียบทางสังคมอื่น ๆ ที่พระภิกษุจำเป็นต้องทราบและปฏิบัติตาม มิฉะนั้นก็จะถูกลงโทษเช่นเดียวกับประชาชนโดยทั่วไป และความหมายนัยที่ 2 คือ การกระทำที่ประชาชนติเตียน ซึ่งอาจจะพิจารณาได้ยากกว่าโทษทางโลกเพราะนอกจากจะไม่มีปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ประชาชนแต่ละคนยังอาจวินิจฉัยการกระทำหนึ่ง ๆ ของพระภิกษุแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระวินัยเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ประชาชนบางส่วนอาจติเตียนพระภิกษุด้วยเจตนาร้ายหรืออคติจึงยังทำให้เกิดบาป

โทษต่อตนเอง 2) เสนอข้อควรพิจารณาก่อนดำเนินการตีเตียนพระภิกษุ ซึ่งคำตีเตียนของประชาชนจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุถ้าประชาชนพิจารณาแล้วตนเองมีครบทั้ง 5 องค์ประกอบ อันได้แก่ (1) คำตีเตียนนั้นสอดคล้องกับข้อเท็จจริง (2) ผู้ตีเตียนมีความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งศีลและอภิสมจารต่าง ๆ ของพระภิกษุเป็นอย่างดี (3) ผู้ตีเตียนทราบเกณฑ์พื้นฐานในการพิจารณาสมณสาธูปของพระภิกษุ (4) ผู้ตีเตียนมีเจตนาดีและไม่มัวคึดต่อพระภิกษุ และ (5) วิธีการตีเตียนต้องไม่ทำให้ตัวผู้ตีเตียนเองเกิดบาปโทษ ทั้งนี้ ในวงการสงฆ์ก็มีระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริงและลงโทษพระภิกษุที่กระทำผิดอยู่แล้ว ถ้าประชาชนคนใดประสงค์ที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุ แต่ไม่มัวอยากเสี่ยงที่จะมีบาปติดตัวด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง อาทิเช่น รู้สึกไม่แน่ใจว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับพระวินัยอย่างชัดเจนหรือไม่ ประชาชนอาจพิจารณาเลือกวิธีการอื่นแทนการตีเตียนด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น การรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของพระภิกษุนั้น ๆ ให้พระผู้ใหญ่ภายในวัดหรือพระสังฆาธิการทราบ เพื่อให้ช่วยวินิจฉัยและดำเนินการตีเตียน ตักเตือน หรือลงโทษ ในระดับต่าง ๆ ดังนั้น ถ้าประชาชนคนใดมีความตั้งใจจริงที่จะช่วยทำนุบำรุงศาสนาก็อาจเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมใน 5 องค์ประกอบเหล่านี้อยู่เป็นนิจ เพื่อให้พระพุทธานุภาพอยู่กับสังคมไทยอย่างยั่งยืนสืบไป จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอสู่หน่วยงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของประชาชน อาทิเช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ องค์การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ตลอดจนสถาบันทางการศึกษาทุกระดับ ให้ช่วยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเยาวชนและประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระวินัยและการพิจารณาสมณสาธูปของพระภิกษุ รวมทั้งการเป็นผู้ตีเตียนพระภิกษุอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนการเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนมีสติและปัญญาในการใช้ชีวิตท่ามกลางยุคข้อมูลข่าวสารที่เต็มไปด้วยข่าวปลอมดังเช่นในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมณสาธูปของพระภิกษุอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นการช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในอีกทางหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยยังเห็นว่าสถาบันครอบครัวน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นให้แก่บุตรหลานของตนได้ ประเทศไทยของเราจะได้มีพุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา บัวบาล. (2560). โลกวัชชะ: ใครคือผู้กำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมของพระ? เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2566 จาก <https://prachatai.com/journal/2017/11/73914>
- กิเลน ประลองเชิง. (2564). โทษของโลกวัชชะ. เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2566 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2184430>
- คณาจารย์โรงพิมพ์เลี้ยงเซียง. (2550). วินัยมุข เล่ม 1 ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเซียง.
- ทองย้อย แสงสินชัย. (2560). บาลีวันละคำ. เรียกใช้เมื่อ 19 มกราคม 2565 จาก <https://www.facebook.com/315075048690020/posts/d41d8cd9/683336935197161/>
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9). (2551). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์คำวัด. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระมหาบุญโฮม ปริบุญณสีโล (ไชยฤทธิ์). (2559). “ปณัตติวัชชะ และโลกวัชชะ คำที่คนไทยยัง เข้าใจผิด.”. เรียกใช้เมื่อ 21 มีนาคม 2565 จาก <http://www.mahabunhome.com/lokavatcha.html>
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.

- สถาบันนิติธรรมาลัย. (2565). ส่วนที่ 1 โทษ (มาตรา 18-38). เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.drthawip.com/criminalcode/1-7>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สำนักงานราชบัณฑิต. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อภิสิทธิ์ นวนมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.
- สุจินต์ บริหารวนเขตต์. (2562). พระช่วยน้ำท่วม คนเข้าใจผิด บวชทำไม นับถือพุทธทำไม. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.youtube.com/watch?v=YtQj5CBN8pk>
- Jitrarut P. (2565). โดนกดดันหนัก ‘พระ’ ตั้งวงกระดกเหล้ากับชาวบ้านในวัด ยอมสีกแล้ว หลังอ้างดื่ม ฆ่าโควิด. เรียกใช้เมื่อ 28 กรกฎาคม 2565 จาก <https://ch3plus.com/news/social/ch3onlinenews/290141>
- Nation Online. (2565). สรุปราม่า “พระอาจารย์แจ้” พร้อมทำความรู้จักคือใคร ? เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.nationtv.tv/news/378877352>